

Early Greek dictionaries and the printing press

Paul Botley
Professor of Medieval and Renaissance Literature
Department of English and Comparative Literary Studies
University of Warwick

No elementary Greek dictionaries survive from Antiquity. When manuscripts of the surviving works of Greek literature began to arrive in Italy in the fifteenth century, those who wanted to read them had to make their own dictionaries, laboriously compiling and reordering lists of words from their reading, trusting the explanations of their teachers, or the equations of medieval Latin translators. The extension and conflation of such word-lists held out the prospect of codifying the relatively stable corpus of Greek texts, definitively recording and storing their elements for later retrieval. The printing press reinforced this way of thinking about the Greek language: the earliest compilers found that printed volumes crystallised and consolidated the work of earlier lexicographers, and the resulting book supplied a foundation for the next advance, as new words were added and the dictionaries expanded. Dictionaries began to appeal to collectors of words, and to those who aspired to an ever greater sense of completeness. In this sense, printing was enlisted to manage a fear of losing literary works which characterised many of the interactions of early modern scholars with ancient literature. More than any other product of the presses, printed Greek dictionaries made scholarship visibly cumulative to its practitioners.

~*~

Τα πρώιμα ελληνικά λεξικά και η τυπογραφία

Βασικά λεξικά ελληνικών από την Αρχαιότητα δεν έχουν σωθεί. Όταν τα χειρόγραφα των σωζόμενων έργων της αρχαιοελληνικής γραμματείας άρχισαν να φτάνουν στην Ιταλία τον 15ο αιώνα, όσοι ήθελαν να τα διαβάσουν έπρεπε να φτιάξουν τα δικά τους λεξικά, συντάσσοντας και αναδιατάσσοντας κοπιαστικά καταλόγους λέξεων από τις προσωπικές τους αναγνώσεις, εμπιστευόμενοι τις ερμηνείες των δασκάλων τους ή τις ισοδυναμίες από μεταφράσεις στα μεσαιωνικά λατινικά. Η επέκταση και η συγχώνευση τέτοιων καταλόγων προωθούσε την προοπτική κωδικοποίησης του σχετικά σταθερού σώματος των αρχαίων ελληνικών κειμένων, καταγράφοντας οριστικά και αποθηκεύοντας τα στοιχεία τους για μελλοντική ανάκτηση. Η εμφάνιση της τυπογραφίας ενίσχυσε αυτόν τον τρόπο σκέψης για την ελληνική γλώσσα: οι πρώτοι συντάκτες ανακάλυψαν ότι οι έντυπες εκδόσεις αποκρυστάλλωσαν και εδραίωσαν το έργο παλαιότερων λεξικογράφων, και το τελικό αποτέλεσμα παρείχε τη βάση για το επόμενο βήμα, καθώς άρχισαν να προστίθενται νέες λέξεις και τα λεξικά να επεκτείνονται. Τα λεξικά άρχισαν να απευθύνονται στους συλλέκτες λέξεων και σε όσους φιλοδοξούσαν να αποκτήσουν μια μεγαλύτερη αίσθηση πληρότητας. Με αυτή την έννοια, η τυπογραφία επιστρατεύτηκε για να διαχειριστεί τον φόβο της απώλειας λογοτεχνικών έργων που χαρακτήριζε πολλές από τις αλληλεπιδράσεις των μελετητών της νεότερης Ευρώπης με την αρχαία λογοτεχνία. Περισσότερο από οποιοδήποτε

άλλο προϊόν των πιεστηρίων, τα έντυπα ελληνικά λεξικά λειτούργησαν εμφανώς ως συσσωρευτές γνώσης για τους χρήστες τους.